

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

FILOZOFIJA

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2022./2023.

Ispitna knjižica 2

FIL.55.HR.R.K2.12

53242

Način ispravljanja pogrešaka na listu za čistopis:

(Matura)	državna matura	
↑	↑	↑
Precrtan pogrešan odgovor u zagradama	Točan odgovor	Paraf (skraćeni potpis)

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne pišite esej dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **150** minuta bez stanke.

Zadatci se nalaze u dvjema ispitnim knjižicama. Redoslijed rješavanja birajte sami.

Dobro rasporedite vrijeme kako biste mogli riješiti sve zadatke.

Ovaj dio ispita sastoji se od zadatka eseja. Esaj napišite slijedeći priloženu uputu i smjernice za pisanje eseja.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Esaj obvezno napišite na list za čistopis u ovoj ispitnoj knjižici.

Pišite čitko. Esaj će se bodovati s nula (0) bodova ako je nečitko napisan. Ako pogriješite u pisanju eseja, na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način ispravljanja pogrešaka.

Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebljavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 12 stranica, od toga 2 prazne.

Zadatak esejskoga tipa

Pozorno pročitajte navedene tekstove. Prema ponuđenim smjernicama napišite esej s jasnom strukturom: uvodnim dijelom (postavljanjem teze ili hipoteze), središnjim dijelom (analizom i argumentacijom) i zaključkom (sintezom).

Tema eseja: **Pravo vlasništva i društvene nejednakosti**

Prvi tekst

Iako su zemlja i sva niža stvorenja zajednička *imovina* svih ljudi, ipak svaki čovjek *posjeduje* svoju vlastitu *osobu*; osim njega, na to nitko drugi nema pravo. Možemo reći kako su *rad* njegova tijela i *djelo* njegovih ruku s pravom njegovi. Dakle što god uzme iz stanja koje je pružila i ostavila priroda, tome je dodao svoj *rad* i dodao nešto svoje vlastito, čime je to učinio svojim *vlasništvom*. Budući da je to iznio iz zajedničkog stanja u koje ga je stavila priroda, tome je na osnovi spomenutog rada nešto dodano što sada isključuje zajedničko pravo drugih ljudi. Kako je taj *rad* nesumnjivo vlasništvo onoga tko radi, nijedan čovjek osim njega ne može imati pravo na ono što je jednom pridruženo, bar ne tamo gdje drugima preostaje dovoljno i jednako valjano.

Onaj tko se hrani žirom sakupljenim pod hrastom ili jabukama ubranim s drveća u šumi, nesumnjivo ih je prisvojio. Nitko ne može osporiti kako je hrana njegova. Pitam dakle, kada su žirovi i jabuke postali njegovi: kada ih je probavio, ili kada ih je pojeo, ili kada ih je skuhao, ili kada ih je donio kući, ili kada ih je pokupio? Očito je, kako ih, ukoliko nisu postali njegovi nakon prvotnog sakupljanja, ništa drugo nije moglo učiniti njegovima. Jer, *rad* je napravio razliku između njih i zajedničkog dobra, i dodao im nešto više od onoga što je priroda, zajednička majka svega, učinila; i tako su postali njegovo prirodno pravo. I hoće li netko reći kako nije imao pravo na te žirove i jabuke koje je prisvojio, budući da nije imao suglasnost svih ljudi da ih za sebe uzme? Je li, prema tome, to bila krađa, ako je za sebe prisvojio ono što je pripadalo svima? Da je takva suglasnost bila nužna čovjek bi umro od gladi, usprkos onome što mu je Bog izdašno dao. Vidimo kod *zajedničkih pašnjaka*, koji takvima ostaju na osnovi sporazuma, kako je uzimanje nekog dijela onoga što je zajedničko i uklanjanje istog iz stanja u kojem ga je ostavila priroda, upravo ono što *započinje vlasništvo*, bez čega zajednički pašnjak nije od nikakve koristi. A uzimanje jednog ili drugog dijela ne ovisi o izričitoj suglasnosti svih korisnika pašnjaka. Prema tome, trava koju je moj konj popasao, busenje koje je moj sluga pokosio i ruda koju sam iskopao na nekom mjestu gdje na njih imam pravo kao i bilo tko drugi – postaju moje *vlasništvo* bez nečijeg prijenosa vlasništva ili suglasnosti. Rad koji je bio moj ustanovio je moje vlasništvo nad istima, izuzimajući ih iz zajedničkog stanja u kojem su se nalazili. (...)

Mislim da je ovako vrlo lako *shvatiti kako je prvobitno rad mogao započeti pravo vlasništva* nad zajedničkim stvarima prirode i kako je vlasništvo bilo ograničeno trošenjem istoga za svakodnevnu uporabu. Tako nije moglo biti nekog razloga za svađu oko prava, niti sumnje oko veličine vlasništva koje to pravo daje. Pravo i praktičnost su išli zajedno; jer kao što je čovjek imao pravo na sve na čemu je radio, tako nije ni padao u iskušenje da radi više nego što mu treba. Ovo nije ostavljalo prostora za sporove oko prava, niti za narušavanje prava drugih; lako se moglo vidjeti koji je dio čovjek odredio za sebe i bilo je beskorisno, pa i nepošteno, da za sebe odredi previše ili da uzme više nego što mu je potrebno.

John Locke, *Dvije rasprave o vladi*

Drugi tekst

Prvi koji je ogradio zemljište i rekao: „Ovo je moje”, naišavši na prostodušne ljude koji su mu povjerovali, ustvari je utemeljitelj civiliziranog društva. Koliko li bi spriječio zločina, ubojstava i ratova, od kolike li bi bijede i strahota poštedito ljudski rod onaj koji bi počupao kolje i zatrpao jarak, dovikujući bližnjima: „Ne vjerujte varalici! Propast ćete ako smetnete s uma da plodovi pripadaju svakom i da zemlja nije ničija!” Vrlo je vjerojatno da su tada okolnosti bile takve da se dalje nije više moglo na isti način, jer pojam vlasništva, koji ovisi o većem broju drugih pojmova koji su mu morali prethoditi i postupno se razvijati, nije se mogao roditi u čovjeku iznenada. Za to je bio potreban znatan napredak, upoznavanje vještina i stjecanje znanja, bilo je potrebno da se sve to prenosi iz vijeka u vijek i uvećava, prije no što se dospjelo do krajnjeg oblika prirodnog stanja. Vratimo se unazad i pokušajmo općim pogledom obuhvatiti spori razvoj događaja i znanja, onako kako su se prirodno morali razvijati. (...)

Sve dok je ljudima bila dovoljna poljska koliba, dok su šili kožne odjeće trnom i ribljom kosti, dok su se ukrašavali perjem i školjkama, bojili tijelo raznim bojama, usavršavali i ukrašavali lukove i strijele, dok su oštrim kamenom dubili čamce za ribolov ili po koje neotesano oruđe za svirku – jednom riječju, sve dok su obavljali vještine za koje nisu bile potrebne mnoge ruke, – živjeli su slobodno, zdravo, sretno i bili su dobri, koliko im je njihova priroda to dopuštala, i mogli su i dalje uživati u blagosti slobodnog odnosa. Ali čim je čovjeku postala (potrebna) pomoć drugog, čim je jedan uvidio da je korisno imati namirnicu za dvojicu, jednakost iščeže, vlasništvo bi uvedeno, rad posta neophodan, a prostrane šume se pretvoriše u nasmijana polja koja je trebalo natapati ljudskim znojem i gdje uskoro nikoše ropstvo i bijeda, rastući usporedno s usjevom.

Jean J. Rousseau, *O podrijetlu i temeljima nejednakosti među ljudima*

Smjernice za pisanje

U eseju odredite pojmove: „rad pojedinca”, „individualno prisvajanje”, „prirodno pravo vlasništva i suglasnost drugih”, „vlasništvo i civilizacija”, „vlasništvo i nejednakosti” i „zajedničko dobro”.

1. Objasnite Lockeovo opravdanje nastanka privatnoga vlasništva.
2. Objasnite zašto je prema Lockeu vlasništvo prirodno pravo za čije ustanovljenje nije potrebna suglasnost drugih ljudi.
3. Objasnite Rousseauovu tezu prema kojoj je privatno vlasništvo stvorilo civilizaciju (civilizirano društvo) i njezine probleme.
4. Objasnite razloge zbog kojih Rousseau smatra da je prvotno ustanovljenje privatnoga vlasništva moralno dvojben čin koji dovodi do pogubnih posljedica.
5. Objasnite koje su prema Vašemu mišljenju prednosti i nedostatci privatnoga vlasništva.

Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:

1. korištenja privatnoga vlasništva na način da pridonosi ne samo vlasniku, već i široj zajednici
2. javnih dobara čija bi privatizacija umanjila kvalitetu života u zajednici.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Prazna stranica

Prazna stranica